

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(повне найменування вищого навчального закладу)
Кафедра (циклова комісія) соціальної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Проректор (заступник директора)
з навчальної роботи

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

О 30 ПСИХОЛОГІЯ МАСОВОЇ СВІДОМОСТІ
(шифр і назва навчальної дисципліни)

за освітньо-професійною програмою «**Психологія**»

Перший (бакалаврський) освітній рівень

Галузі знань 05 Соціально-поведінкові науки
(шифр і назва напрямку)
спеціальності 053 Психологія
(шифр і назва спеціальності)

факультет філософський

Івано-Франківськ – 2017 рік

Робоча програма із «Психології масової свідомості» для студентів
(назва навчальної дисципліни)

за галуззю знань «Соціальні та поведінкові науки», спеціальності 053 Психологія. „ 16 ”
січня, 2017 року – 11 с.

Розробники: професор кафедри соціальної психології, доктор психологічних наук Л. Д.
Заграй.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри (предметної комісії) соціальної
психології

Протокол від “ 16 ” січня 2017 року № 7

Завідувач кафедри (циклової, предметної комісії)

_____ (Л.Д. Заграй)
(підпис)

(прізвище та ініціали)
“ 16 ” січня 2017 року

Схвалено методичною комісією вищого навчального закладу за напрямом підготовки
(спеціальністю) 0301 Соціально-політичні науки (7.03010201 «Психологія»)
(шифр, назва)

Протокол від “ ” 2017 року №

“ ” 2017 року Голова _____ (О.Р. П’ятківський)
(підпис) (прізвище та ініціали)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 Соціальні і поведінкові науки (шифр і назва)	Обов'язкова	
Модулів – 1	Спеціальність (професійне спрямування): 053 Психологія	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		4-й	
-----		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		8-й	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 0.5 самостійної роботи студента – 1 Мова навчання: українська	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		8 год.;	-
		Практичні, семінарські	
		18 год.	-
		Лабораторні	
		- год.	- год.
		Самостійна робота	
64 год.;	- год.		
Індивідуальні завдання: - год.			
Вид контролю: іспит			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1/1

для заочної форми навчання -

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – сформувати у студентів розуміння місця та значення даного курсу у структурі практичної діяльності психолога; сформувати наукові уявлення про масову свідомість та масові явища, їх структуру генезис і функціонування.

Завдання – сформувати систему знань теоретичного та практичного характеру, які стосуються вивчення:

- теоретичних понять курсу, що дозволить їм зрозуміти сутність масової свідомості;
- соціально-психологічних закономірності формування масової свідомості;
- принципів, засад розвитку масових процесів і явищ;
- феноменів масової поведінки, як психологічного явища;
- технології масового впливу;

Формування умінь та навичок, які стосуються:

- аналізу структури масової свідомості;
- користування поняттями психології масової свідомості;
- підбору адекватних способів протидії впливам на масову свідомість;
- використання дослідницьких технік при вивченні масової свідомості та проявів масової поведінки;

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

- **знати:**
- основні поняття психології масової свідомості, що необхідні для дослідницької та практичної діяльності;
- мати уявлення про історичний процес розвитку та сучасний стан проблеми масової свідомості як психологічного явища;
- основні закономірності, специфіку формування масової свідомості;
- закономірності функціонування масових явищ – масової поведінки людей;
- основні закономірності застосування технологій масового впливу та здатності їм протидіяти.

вміти :

- аналізувати, систематизувати і класифікувати масові явища відповідно до технологій впливу;
- вміти виділяти, аналізувати рівні масової свідомості, визначати конституенти масової свідомості окремих груп;
- підбирати адекватні способи попередження негативних проявів у масових явищах;
- застосовувати методи, методики масового впливу та захисту від маніпулятивних технологій .

Загальні компетентності:

здатність до абстрактно мислення, аналізу та синтезу;
здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях;
знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності;
здатність вчитися і оволодівати сучасними професійними знаннями;
здатність бути критичним і самокритичним;
здатність приймати обґрунтовані рішення;
здатність генерувати нові ідеї (креативність);
здатність діяти соціально відповідально та свідомо

Спеціальні компетентності:

здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у різних сферах діяльності психолога, що передбачає застосування теорій та методів психологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов;
 здатність і готовність аналізувати та моделювати психологічні феномени та їх динаміку;
 здатність і готовність аналітично прогнозувати тенденції розвитку напрямів, галузей, складових психологічної науки і практики, своєї сфери професійної компетентності та об'єктів професійної діяльності;
 здатність і готовність здійснювати перевірку, зокрема експертну, психологічної достовірності фактів, ситуацій, подій, інформаційних повідомлень та їх джерел;
 здатність і готовність мислити критично, системно; розуміння основних теоретичних понять, термінів, законів та закономірностей психологічної науки;
 знання юридичних та морально-етичних нормативно-регулятивних засад професійної діяльності

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Маси і Масова свідомість. Поняття «маси». Види мас. Масова свідомість. Маси як носії масової свідомості. Основні характеристики масової свідомості. Структура масової свідомості. Основні складові елементи масової свідомості. ”. Масова свідомість включає основний (первісний) емоційно-дієвий і вторинний, раціональний рівні.

Тема 2. Розвиток та функціонування масової свідомості. Історія вивчення масової свідомості. Масовизація громадської думки. Роль промислової революції й урбанізації. Твори Г. Тарда, Г. Лебона, Ш. Сігеле й У. Макдауголла у формуванні психології мас. Новий етап розвитку психології мас у 60 рр. ХХ ст.. Формування масової свідомості. Механізми формування масової свідомості: циркуляція, кружіння, створення образу, активізація. Властивості масової свідомості. Рівні розвитку свідомості мас. Макроформи масової свідомості.

Тема 3. Масова поведінка людей. Феномен масової поведінки, як психологічного явища. Сутність, виміри, критерії явища масової поведінки. Масові психологічні явища. Види масової поведінки. Форми вияву: Натовп: паніка, мітинг, демонстрація.

Тема 4. Технології масового впливу. Масовий вплив. Види, прийоми, засоби масового впливу. Етапи масового впливу. Методи і методики впливу. Захист від маніпулятивного впливу.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	Лаб	Інд	с.р.		Л	П	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												

Змістовий модуль 1.												
Тема 1. Маси і Масова свідомість.	22	2	4		-	16						
Тема 2. Розвиток та функціонування масової свідомості	20	2	4		-	14						
Тема 3. Масова поведінка людей	26	2	6	-	-	18						
Тема 4. Технології масового впливу	22	2	4	-	-	16						
Разом за змістовим модулем 1	90	8	18		-	64						
Змістовий модуль 2												
Усього годин	90	8	18		-	64						
Модуль 2												
ІНДЗ			-	-		-			-	-	-	
Усього годин												

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1	Рівні масової свідомості	2
2	Теорії масових явищ.	2
3	Формування масової свідомості. Механізми створення мас.	2
4	Вивчення масової свідомості	2
5	Формування громадської думки (розробка проекту формування громадської думки за допомогою повідомлень)	2
6	Масова поведінка людей: провідні наукові школи	2
7	Роль лідера у масових процесах (явищах) (зробити промову лідера)	2
8	Технології маніпуляцій масовою свідомістю	4

7. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин
1.	Види мас. Класифікації видів мас. Характеристики масової свідомості. Опрацювати конспект лекції(питання 2). Виділити ключові характеристики масової свідомості за працею	16

	<p>Ольшанский Д. В. Психология масс. — СПб.: Питер, 2001.[Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://cdn.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/olshansk</p> <p>Каннети Элиас Массы и власть / Элиас Каннети. - «Альтернативи», 2001 г. https://royallib.com/book/kanetti_elias/massa_i_vlast.html</p> <p>Психология масс : хрестоматия / [редактор-составитель Д. Я. Райгородский]. – Самара : Бахрам – М., 2010. – 592 с.;</p>	
2.	<p>Історія вивчення масової свідомості. Опрацювати конспект лекції (тема 2. Питання 1). Виділити ключові етапи формування психології мас за працею Лебон Г. Психология народов и масс / Г. Лебон. – СПб.: Макет, 1995. – 284 с. [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://lib.ru/POLITOLOG/LEBON/psihologia.txt</p>	6
3.	<p>Аналіз ситуації в якій продемонстровано механізми формування масової свідомості. Описати на якому етапі розгортання ситуації проявляються ті чи інші механізми.</p> <p>https://www.youtube.com/watch?v=R39pCvKuCtI</p>	6
4.	<p>Формування масової свідомості. Громадська думка. Масові настрої. Опрацювати конспект лекції (тема 2.). Робота із словником термінів Большой психологический словарь [Текст] / под ред. Б.Г.Мещерякова, В.П. Зинченко. – СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 672 с.</p>	2
5.	<p>Наукові школи дослідження масової свідомості (а) німецька (психологія народів — В. Вундт, М. Лазарус, Г. Штейнталь); б) франко-італійська (психологія мас — Г. Лебон, Т. Гард, В. Парето, Ш. Сигеле). Опрацювати праці Психология масс : хрестоматия / [редактор-составитель Д. Я. Райгородский]. – Самара : Бахрам – М., 2010. – 592 с. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Вопросы философии. — 1989. — № 3; 4. [Електронний ресурс]/ Режим доступу: http://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Sem/15.php</p> <p>Каннети Элиас Массы и власть / Элиас Каннети. - «Альтернативи», 2001 г. https://royallib.com/book/kanetti_elias/massa_i_vlast.html</p>	8
6.	<p>Масові психічні явища: громадську думку, колективне переживання, змагання, наслідування та різноманітні групові заходи. Психология масс : хрестоматия / [редактор-составитель Д. Я. Райгородский]. – Самара : Бахрам – М., 2010. – 592 с.;</p> <p>Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів / Н.М.Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К. : Каравела, 2011. – 296 с. Психологічна енциклопедія [Текст] / авт.-упоряд. О.М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с. – (Сер.</p>	4

	"Енциклопедія ерудита").	
7.	Види масової поведінки. Форми вияву (Натовп, мітинг, демонстрація, паніка) масової свідомості. Основні теорії вивчення поведінки натовпу: Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів / Н.М.Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К. : Каравела, 2011. – 296 с. Зливков В. Л. Натовп / В. Л. Зливков // Вітчизна. – 1992. – № 9. С. 5. divovo.in.ua/masi-ta-masova.html Почебут Л. Г. Соціальна психологія толпы / Л. Г. Почебут. – Санкт-Петербург : Речь, 2004. – 240 с.	6
8.	Психологічні впливи на масову свідомість: масове зараження, масова сугестія, маніпуляція. Чалдини Р. Б. Психологія впливу / Р. Б. Чалдини — «Ексмо», 2017 — (Путь лидера. Легендарные бестселлеры) [Електронний ресурс]/ Режим доступу: https://www.litres.ru/static/trials/06/99/41/06994167.a4.pdf	4
9.	Масова маніпуляція: методи, механізми, прийоми. Роль лідера. Собченко О. М. Психологія впливу : навч. посіб. для проведення семінарських і практичних занять / Собченко О. М. ; Мукачівський держ. ун-т. – К. : Кондор, 2013. – 158 с. Чалдини Р. Б. Психологія впливу / Р. Б. Чалдини — «Ексмо», 2017 — (Путь лидера. Легендарные бестселлеры) [Електронний ресурс]/ Режим доступу: https://www.litres.ru/static/trials/06/99/41/06994167.a4.pdf	12

8. Індивідуальні завдання

9. Програмові вимоги

1. Поняття масової свідомості.
2. Основні характеристики масової свідомості.
3. Структура масової свідомості.
4. Історія вивчення масової свідомості.
5. Формування масової свідомості.
6. Рівні розвитку масової свідомості.
7. Масові настрої.
8. Громадська думка.
9. Феномен масової поведінки, як психологічного явища.
10. Властивості масової поведінки за Е. Канетті.
11. Властивості маси .
12. Механізми масової поведінки.
13. Колективна психічна інфляція.
14. «Масова душа» та «масова людина» за К. Юнгом.
15. Масові психічні явища.
16. Колективне переживання, як масове психічне явище.
17. Змагання, як масове психічне явище.
18. Наслідкування та різноманітні групові заходи, як масові психічні явища.
19. Види масової поведінки.
20. Основні різновиди мас за Д. В. Ольшанським.
21. Поняття «штучної маси» і як її розглядав З.Фрейд.
22. Поняття натовпу.
23. Механізми натовпу.

24. Випадковий натовп.
25. Конвенційний натовп.
26. Експресивний натовп.
27. Діючий натовп.
28. Етапи формування натовпу.
29. Характеристики натовпу за Г. Лебоном.
30. Склад натовпу.
31. Теорія зараження.
32. Теорія конвергенції.
33. Теорія виникнення норм.
34. Теорія приростаючих цінностей.
35. Ступені активності натовпу.
36. Паніка, як форма масова поведінка.
37. Бунт, як форма масової поведінки.
38. Демонстрація, як форма масової поведінки.
39. Масовий вплив. Особистість, як об'єкт масового впливу.
40. Масове зараження, як психологічний вплив.
41. Масова сугестія, як психологічний вплив.
42. Масова маніпуляція, як психологічний вплив.
43. Масова рефлексія.
44. Механізми поведінки мас .
45. Роль просвітителів у системі масового спілкування.
46. Етапи масового впливу. Створення довіри до комуніканта.
47. Методи впливу.
48. Способи маніпуляції ЗМІ.
49. Маніпулятивні технології ЗМІ.
50. Міф, як маніпулятивна технологія ЗМІ.

10. Методи навчання

Лекційна форма проведення занять, яка передбачає застосування таких методів:

1. Пояснювально-ілюстративного.
2. Проблемного засвоєння матеріалу.

Семінарські та практичні форми занять, які передбачають застосування методів:

1. Частково-пошукового.
4. Дослідницького.

11. Методи контролю

1. Тестовий контроль по темам.
2. Усне опитування.
3. Письмове опитування.
4. Контрольні роботи.
5. Співбесіда.
6. Консультація.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Змістовий модуль 1
курсу)

Іспит – 50 балів (результати тестування знань по всьому

Тема 1 – 10 балів;

Тема 2 – 10 балів;
 Тема 3 – 20 балів
 Тема 4 – 10 балів
 Всього балів: 50

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Методичне забезпечення

1. Загарй Л.Д. Психологія масової свідомості: Навчальна програма. – Івано-Франківськ, 2017.
2. Заграй Л.Д. Методичні рекомендації до самостійної роботи з курсу Психологія масової свідомості для студентів. – Івано-Франківськ, 2017.

13. Рекомендована література Базова

1. Ануфрієва Н. М. Соціальна психологія : навч. посіб. для ст-ів вузів / Н.М.Ануфрієва, Т. М. Зелінська, Н. О. Єрмакова. – К. : Каравела, 2011. – 296 с.
2. Большой психологический словарь [Текст] / под ред. Б.Г.Мещерякова, В.П. Зинченко. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2005. – 672 с.
3. Зливков В. Л. Натопв / В. Л. Зливков // Вітчизна. – 1992. – № 9. С. 5
4. Каннети Элиас Массы и власть / Элиас Каннети. - «Альтернативи», 2001 г.
5. Корнев М. Н. Проблема групи та особистості у соціальній психології : курс лекцій / Корнев М. Н., Фомічева В. М. ; Ін-т післядипломної освіти КНУ ім.Т. Шевченка. – К., 2004. – 222 с.
6. Лебон Г. Психология народов и масс / Г. Лебон. – СПб.: Макет, 1995. – 284 с.
7. Мерзлякова О. Як не потрапити на гачок маніпулятора. Програма занять для молоді / О.Мерзлякова. – К : Шкільний світ, 2010. – 128 с.
8. Московичи С. Машина, творящая богов: Пер. с фр. — М.: Центр психологии и психотерапии, 1998.
9. Новейший психологический словарь [Текст] / под ред. В.Б. Шапаря. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2005. – 808 с. – (Сер. "Словари").
10. Ольшанский Д. В. Психология масс. — СПб.: Питер, 2001.
11. Ортега-и-Гассет Х. Восстание масс // Вопросы философии. — 1989. — № 3; 4.

12. Психология масс : хрестоматия / [редактор-составитель Д. Я. Райгородский]. – Самара : Бахрам – М., 2010. – 592 с.
13. Почебут Л. Г. Соціальна психологія толпи / Л. Г. Почебут. – Санкт-Петербург : Речь, 2004. – 240 с.
14. Психологічна енциклопедія [Текст] / авт.-упоряд. О.М. Степанов. – К. : Академвидав, 2006. – 424 с. – (Сер. "Енциклопедія ерудита").
15. Собченко О. М. Психологія впливу : навч. посіб. для проведення семінарських і практичних занять / Собченко О. М. ; Мукачівський держ. ун-т. – К. : Кондор, 2013. – 158 с.
16. Тлумачний словник психологічних термінів в українській мові. - 2-е вид. / В. Й. Бродовська, І. П. Патрик, В. Я. Яблонко ; Південнослов'янський ін-т Київського славістичного ун-ту. – К. : Професіонал, 2005. –224 с.
17. Чалдини Р. Психологія впливання. — СПб.: Питер, 2003.
18. Циба В. Т. Теоретичні засади соціальної психології: системний підхід : монографія / В. Т. Циба ; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». – К. : Ун-т «Україна», 2011. – 359 с.
19. Шапар В. Сучасний тлумачний психологічний словник Текст / В.Шапар. – Х., Прапор, 2005. – 640 с.

Інформаційні ресурси

<https://www.litres.ru/static/trials/06/99/41/06994167.a4.pdf>

http://cdn.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/olshansk

https://royallib.com/book/kanetti_elias/massa_i_vlast.html